

1 APRIL 1929.

AFLEVERING 12.

NADruk VERBODEN.

Opgericht door E. HEIMANS, J. JASPERS Jr. en Dr. JAC. P. THIJSSE.

REDACTIE:

J. HEIMANS, AMSTERDAM.

Dr. JAC. P. THIJSSE, BLOEMENDAAL.

ADRES DER REDACTIE:

Dr. JAC. P. THIJSSE, BLOEMENDAAL.

UITGAVE VAN:

W. VERSLUYS TE AMSTERDAM.

ADMINISTRATIE:

2e OOSTERPARKSTRAAT 223, AMSTERDAM.

PRIJS PER HALFJAAR f 3.25.

DE VOGELS EN DE KOUDE.

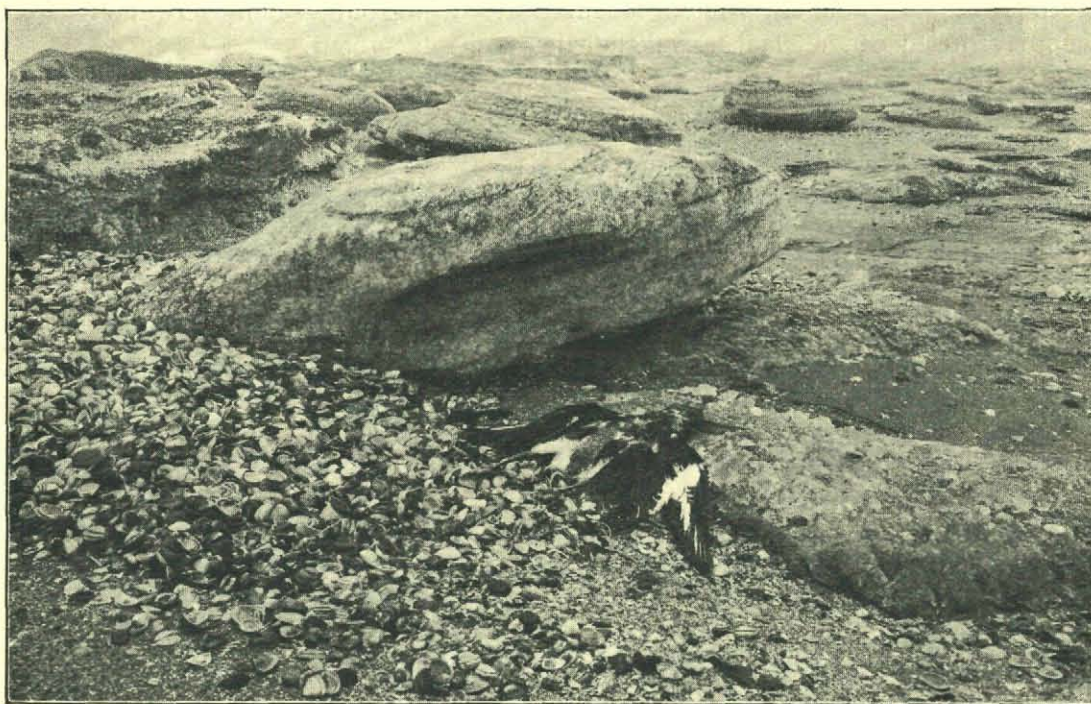
NU alles achter den rug is, moeten wij eens de rekening opmaken. Wat heeft Februari 1929 voor de vogels te beteekenen gehad? Januari kunnen wij buiten beschouwing laten; die maand verschilde weinig van de gewone Louwmaanden. Nieuwjaarsdag was tamelijk zacht. De houtduif zong en ik hoorde ook een specht roffelen, wat voor 1 Januari ook al wel eenigszins voorbarig mocht heeten. Overigens was ook de gewone winterzang, of zoo ge liever wilt, de vroege voorjaarszang al druk gaande: voorjaarsroep van koolmees, mooie trillerzang van pimpelmees, geschetter van winterkoning en het bescheiden maar toch zoo duidelijke draaiommetje van den boomkruiper. Laat ik meteen zeggen, dat dit viertal den heelen winter door is blijven zingen, ook wanneer in de morgenuren het kwik daalde tot nabij de nul graden Fahrenheit. In den loop van Februari kwam zich hierbij ook nog de zwarte mees voegen met zijn zoo bijzonder opgewekt en welluidend liedje. Ook mag ik de musschen niet vergeten, die eigenlijk geen dag hebben overgeslagen met hun kooroefeningen. Hier in Kennemerland blijven enkele spreeuwen overwinteren. Ik weet niet of het wel echte Kennemers zijn; er bestaat ook kans, dat we hier te doen hebben met Oosterlingen, die het

niet noodig vonden, om de Noordzee over te steken. Maar in ieder geval, tegen eind Januari komen vele van onze hier broedende spreeuwen terug uit hun overwinteringsoord in Engeland of Ierland. Ook dit jaar waren zij behoorlijk op het appèl en voor het invallen van de strenge vorst gaven ze als gewoonlijk hun avondzang ten beste, zittende bij troepjes van een half dozijn of zoo in de toppen der boomen, bij voorkeur hoog in de doode takken van de oude pyramide-populieren. En intusschen is het aan het vele zonlicht te danken geweest, dat zij die plechtigheid trouw zijn blijven vervullen, ook toen in het midden van Februari de stijf en diep bevroren velden het hun heel moeilijk maakten, om aan de kost te komen. Het is hun zeer zeker te pas gekomen, dat de vogelvrienden mild zijn geweest met voeder en het ditmaal ook met kwistige hand over den grond hebben uitgestrooid. De zuinige Hollander is er nog al eens op bedacht, om zijn voedertafel zoo in te richten, dat alleen de vriendjes ervan kunnen profiteeren en dat de „brutale” musschen en spreeuwen er niet bij kunnen komen. Ik heb dat standpunt al lang verlaten, vooral omdat daardoor roodborst, heggenmusch en vink ook minder kans krijgen en daar kwamen nu nog koperwieken en kramsvogels bij. Menig landgenoot heeft in deze Februarimaand voor het eerst van zijn leven en tot zijn zeer groote vreugde de mooie koperwieken en de nog mooier kramsvogels te zien gekregen. In mijn tuin kwamen de kramsvogels op de wilde rozen en aten de bottels, die de groenvinken nog hadden laten zitten. Ze slikten die bottels niet in hun geheel in, zooals de pestvogels doen, maar hakten ze eerst stuk, kregen echter ook de droge dopvruchtjes mee naar binnen. Pestvogels heb ik dezen winter niet gezien. Wel kwamen in de derde week van Februari plotseling een dozijn ringmusschen op het voer, om na twee dagen weer te verdwijnen. Met de zanglijsters is het bij ons als met de spreeuwen, enkele overwinteren, maar onze eigen broedvogels gaan voor het meerendeel weg en komen terug in Januari of zooals ditmaal in Februari. Mooien vollen zanglijsters avondzang hoorden wij pas op Vrijdag 22 Februari en daarna bij het hernieuwd invallen van den vorst eenige dagen niet meer. Zachte fluisterzang van den merel hoorden wij voor het eerst op 15 Februari, maar wellicht is hij al eerder begonnen. Men moet goed op zijn qui vive zijn, om het eerste merellied te snappen. De zwarte zanger zit dan in den voormiddag, omstreeks een uur of elf in het hartje van een taxus of lauwerkers doodstil, heel voor zich zelf, te neuriën.

Over het algemeen heb ik den indruk, dat de zangvogels van het strenge weer in Februari niet zoo bijzonder veel te lijden hebben gehad, tenminste hier in Kennemerland langs de nog al dicht bevolkte duinzoom. Ongetwijfeld hebben zij van de menschen veel steun ondervonden. Ook zijn er langs den duinrand altijd nog hier en daar kleine sprankjes, waar zelfs bij strenge vorst nog water vloeit en daar konden ze hun dorst lesschen. Ook vonden ze water langs donkere steile slootkantjes waar de heldere zon op den middag eventjes een beetje ijs of sneeuw kon doen smelten. Daar vonden ook de leeuwerikken te drinken. De

kuifleeuwerik zong op den nok van het Kennemer Lyceum met een voor hem zeer bemoedigend uitzicht op de broodkar.

Hoe het nu met de zangvogels gegaan is buiten de bewoonde wereld, weet ik niet precies. In de duinen ging weinig om; we hadden er de gebruikelijke hoeveelheid meezen, heggemus, winterkoning, zwarte lijster, kortom de vaste klanten met natuurlijk de noodige bonte kraaien, buizerden, ruigpootbuizerden, de laatste iets minder dan gewoonlijk. In het Naardermeer kwamen de rietgorzen en baardmeesjes op voer, maar misschien hadden ze dat niet eens nodig, want

24 Februari 1929.

Doode Scholeksters op het met ijs bedekte Noordzeestrand.

Foto J. STRIJBS.

de groote reservaten, waar nooit riet wordt gesneden, leveren wel voldoende voedsel en schuilplaats, vooral wanneer sneeuw en rijp en ijzel uitblijven.

Misschien heb ik een te gunstigen indruk gekregen en ik zal er heel dankbaar voor zijn, wanneer onze lezers ons hun ervaringen met de zangvogels eens willen meedeelen.

Bovenal echter wachten wij berichten in over de watervogels en steltloopers. Die hebben het wél hard te verantwoorden gehad en de dagbladen brachten wel ontstellende berichten. Het zal voor later wel goed zijn, wanneer we zooveel mogelijk betrouwbare gegevens verzamelen over de sterfte onder de watervogels

ten gevolg van het dichtvriezen van rivieren en plassen en van de Zuiderzee. Daarbij mogen wij wel bedenken, dat het aantal der watervogels, die bij ons overwinteren wel in de miljoenen loopt. Dat weet ieder die wel eens de „Vogelvloeren” gezien heeft in het Naardermeer, in de IJselbochten, op de Giethoornsche plassen, rondom IJdoorn op de Zuiderzee, in de luwte achter de Noordzeeeilanden, bij de Moerdijk, in het Sloe of op zoo menige plaats, waar de vogelwaarnemer zelden of nooit komt. Waar zijn al die miljoenen gebleven? Hoeveel zijn er doodgevroren en verhongerd? En wie weet ervan te vertellen, dat de kuifeenden en de smienten, de toppers en tafeleenden, de brilduikers, witoogeenden, zagers, nonnetjes, futen en duikers toch nog bijtijds hun overwinterings-oord verlieten eer het laatste wak totaal was dichtgevroren?

Behalve de overwinteraars hebben ook de vroege trekkers te lijden gehad, met name de scholeksters. Er zijn altijd den heelen winter door wel enkele scholeksters langs onze stranden te zien, maar nooit in zoo groot aantal, als er nu in Februari dood gevonden zijn, alleen maar tusschen Zandvoort en IJmuiden. Daar is dus een trektoep geteisterd. Ook de pleviertjes hebben geleden, wulpen ook.

Natuurlijk hebben wij in groote ongerustheid verkeerdt over onze lepelaars. Die komen geregeld terug in de tweede helft van Februari, evenals de ooievaars. Die hebben natuurlijk in het verre Afrika geen erg in wat hier voorvalt. Ze zouden er natuurlijk veel profijt van kunnen hebben wanneer ze verspieters of verkenneren konden uitzenden en die zouden in dit geval dan de hoofdtroep hebben kunnen ophouden bij de strandmeren in de Nijldelta of een ander bruikbaar toevluchtsoord. Wel, op 25 Februari zijn drie lepelaars verschenen op het stijf bevroren Naardermeer en den 28sten is er een dood gevonden. De anderen zijn gaan zwerven en dat hebben andere ook gedaan, tenminste er zijn er gezien op ongewone plaatsen o.a. een viertal in het Naaldeveld in Aerdenhout. Thans is het er zoo mee gesteld, dat er in het Naardermeer een twaalfstal aanwezig zijn en in het Zwanewater een kleine troep, misschien veertig. Nu zou ik graag willen weten waar en wanneer in die tusschenpoos die lepelaars hebben vertoefd.

Hoe is het met de roerdompen gegaan? Vroeger golden onze roerdompen voor trekvogels, maar al meer en meer krijgen wij de overtuiging, dat veel van deze vogels bij ons den winter over blijven. Ringen moeten in dezen nog zekerheid verschaffen, of de vogels, die wij 's winters hier zien wel echt onze broedvogels zijn of overwinteraars van elders: van het Kampereiland werd groote sterfte van roerdompen gemeld, in het Naardermeer zijn er ook eenige om het leven gekomen. Nu zullen we binnenkort, als de broedtijd is begonnen, wel dadelijk kunnen constateeren, of er op de plassen, in de moerassen minder geluid, is dan anders. We moeten dus degelijk aan het tellen en er spijt over hebben, dat we vroeger al niet beter geteld hebben.

Deze winter vertoont eenige overeenkomst met die van 1917. Ook die begon

eerst goed in de laatste week van Januari, maar duurde voort tot laat in Maart en de temperaturen bleven ver beneden normaal tot in Mei toe. Er was echter lang zooveel ijs niet als dit jaar maar meer sneeuw, ijzel en rijp. Daardoor hebben toen de water- en moerasvogels niet zooveel geleden als nu, maar de zangvogels, de vroege trekkers des te meer, waarschijnlijk wel, doordat er ook vertraging kwam in de ontplooiing van het insectenleven. Ook daar hebben wij meer en beter op te letten dan tot nu toe. Wij kunnen niet volstaan met de vermelding van een enkele vroege vlinder of hommelm.

Natuurlijk hebben wij den ondergang van zoo vele honderden vogels niet kunnen aanschouwen, zonder ons af te vragen of wij ook hulp konden verschaffen. Helaas staan wij tegenover een zoo groote ramp vrijwel machteloos. In het Naardermeer hebben wij aan de overwinterende eenden flink wat voedsel verstrekt. De praktijk, in de eendenkooi opgedaan, kwam ons hier te stade en het zou mij niet verwonderen, wanneer ook elders in het land de kooikers de eenden geholpen hebben, al was het alleen maar ten voordeele van hun bedrijf. Op verschillende plaatsen zijn bijten open gehouden, maar het ligt voor de hand, dat de oppervlakte daarvan slechts onbeduidend bleef in vergelijking met de honderden vierkante kilometers, die door het ijs waren gekluisterd. Wij mogen echter hopen, dat verscheidene vogels nog tijdig de wijk hebben kunnen nemen en dat de meeste blijvers zoo gehard waren, dat ze het een kwade drie weken konden uithouden, hongerend in de dekking langs het water. De echte vischeters zijn er natuurlijk het slechtst aan toe geweest; de omnivoren, vooral die met een sterke neiging naar het vegetariaat, hadden de beste kansen.

Wie iets doeltreffends gedaan of gezien heeft van hulpbetoon aan de moeras- en watervogels, bewijst voor de toekomst een grooten dienst aan onze overwinteraars door hier zijn bevindingen mede te deelen. Ziehier dus onze vragenlijst:

1. Zijn in uw streek vogels omgekomen ten gevolge van het strenge winterweer? Waar? Hoeveel? Welke soort?
2. Is het u gebleken, dat sommige overwinteraars elders een veilig heenkomen hebben gezocht?
3. Hebben sommige soorten zich weten te redden door een verandering van leefwijze?
4. Welke vogels hebben zich weinig of niets van den strengen winter aange trokken?
5. Welke maatregelen zijn er getroffen om de vogels te helpen, in het bijzonder de water- en moerasvogels.

JAC. P. THUISSE.